

УДК 327(477):355.48(479.24:479.25)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/101-5>

Насімі ДЖАЛІЛОВ,

orcid.org/0009-0007-6024-8349

*аспірант кафедри новітньої історії України імені Михайла Грушевського
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна) n_dzalilov@gmail.com*

СТАВЛЕННЯ УКРАЇНИ ДО АЗЕРБАЙДЖАНО-ВІРМЕНСЬКОГО ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НАВОКОЛО НАГІРНОГО КАРАБАХУ

Метою статті є комплексний аналіз позиції України щодо азербайджано-вірменського збройного конфлікту навколо Нагірного Карабаху, визначення основних засад української зовнішньої політики та чинників, що впливали на її формування. Особливу увагу зосереджено на дослідженні дипломатичних, міжнародно-правових і безпекових аспектів підтримки Україною територіальної цілісності Азербайджану, а також еволюції офіційної позиції Києва в контексті регіональних і глобальних геополітичних змін. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні принципів історизму, об'єктивності та системності, а також комплексу загальнонаукових і спеціально-історичних методів. Використання історико-порівняльного, проблемно-хронологічного методів, а також аналізу й синтезу дало змогу комплексно дослідити еволюцію позиції України щодо азербайджано-вірменського збройного конфлікту навколо Нагірного Карабаху та визначити чинники, що впливали на її формування. Наукова новизна статті визначається спробою комплексного узагальнення позиції України щодо азербайджано-вірменського збройного конфлікту навколо Нагірного Карабаху крізь призму еволюції української зовнішньої політики та міжнародно-правових принципів (визначено ключові етапи формування офіційної позиції України, розкрито чинники, що впливали на її трансформацію, а також охарактеризовано значення підтримки територіальної цілісності Азербайджану для реалізації зовнішньополітичного курсу України). Висновки. Позиція України щодо азербайджано-вірменського збройного конфлікту навколо Нагірного Карабаху ґрунтувалася на послідовному дотриманні принципів міжнародного права, насамперед поваги до суверенітету й територіальної цілісності держав. Еволюція українського підходу визначалася двома чинниками: розвитком двосторонніх відносин з Азербайджаном та Вірменією, а також змінами міжнародного безпекового середовища. Підтримка Україною територіальної цілісності Азербайджану мала системний характер і водночас відповідала незмінній позиції офіційного Києва щодо неприпустимості силового перегляду міжнародно визнаних кордонів. Події навколо Нагірного Карабаху набули для України не тільки регіонального, а й концептуального значення, оскільки стали важливим чинником формування сучасних підходів до врегулювання міжнародних конфліктів та зміцнення співпраці з державами, які поділяють принципи поваги до територіальної цілісності.

Ключові слова: Україна, Азербайджан, Вірменія, Нагірний Карабах, азербайджано-вірменський збройний конфлікт, зовнішня політика України, територіальна цілісність, дипломатія, національна безпека.

Nasimi DZHALILOV,

orcid.org/0009-0007-6024-8349

*PhD Student at the Mykhailo Hrushevskiy Department of Contemporary History of Ukraine
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine) n_dzalilov@gmail.com*

UKRAINE'S POSITION ON THE AZERBAIJANI-ARMENIAN ARMED CONFLICT OVER NAGORNO-KARABAKH

The purpose of the article is to provide a comprehensive analysis of Ukraine's position on the Azerbaijani-Armenian armed conflict over Nagorno-Karabakh, to identify the fundamental principles of Ukraine's foreign policy, and to determine the factors that influenced its formation. Particular attention is paid to the diplomatic, international legal, and security aspects of Ukraine's support for the territorial integrity of Azerbaijan, as well as to the evolution of Kyiv's official position in the context of regional and global geopolitical changes. Research methodology is based on the principles of historicism, objectivity, and systematicity, as well as on a combination of general scientific and special historical methods. The application of the historical-comparative and problem-chronological methods, together with analysis and synthesis, made it possible to comprehensively examine the evolution of Ukraine's position on the Azerbaijani-Armenian armed conflict over Nagorno-Karabakh and to identify the factors that shaped it. The scientific novelty of the article lies in an attempt to provide a comprehensive generalization of Ukraine's position on the Azerbaijani-Armenian armed conflict over Nagorno-Karabakh through the prism of the evolution of Ukraine's foreign policy and the principles of international law. The study identifies the key stages in the formation of Ukraine's official position, reveals the factors that influenced its transformation, and characterizes the significance of Ukraine's support for Azerbaijan's territorial

integrity in implementing its foreign policy course. Conclusions. Ukraine's position on the Azerbaijani-Armenian armed conflict over Nagorno-Karabakh was based on the consistent observance of the principles of international law, primarily respect for the sovereignty and territorial integrity of states. The evolution of Ukraine's approach was determined by two key factors: the development of bilateral relations with Azerbaijan and Armenia, and changes in the international security environment. Ukraine's support for Azerbaijan's territorial integrity was systematic in nature and fully consistent with Kyiv's unwavering position on the inadmissibility of changing internationally recognized borders by force. The events surrounding Nagorno-Karabakh acquired not only regional but also conceptual significance for Ukraine, as they became an important factor in shaping modern approaches to international conflict settlement and strengthening cooperation with states that adhere to the principles of respect for territorial integrity.

Key words: Ukraine, Azerbaijan, Armenia, Nagorno-Karabakh, Azerbaijani-Armenian armed conflict, Ukraine's foreign policy, territorial integrity, diplomacy, national security.

Постановка проблеми. Сприйняття міжнародних збройних конфліктів державними інституціями та суспільством нерідко формується під впливом різних політичних, правових та соціокультурних чинників, що зумовлює відмінність між офіційним і суспільним дискурсами. Азербайджано-вірменське протистояння за Нагірний Карабах – показовий приклад, оскільки в Україні його оцінка еволюціонувала відповідно до змін безпекового середовища, трансформації зовнішньополітичних пріоритетів та переосмислення ролі принципу територіальної цілісності в міжнародних відносинах. Якщо центральні органи влади у своїх заявах послідовно спиралися на норми міжнародного права та дипломатичні зобов'язання держави, то громадська думка була значно більш неоднорідною й залежала від інформаційного простору, історичних аналогій та розвитку українсько-азербайджанських і українсько-вірменських відносин.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблематика азербайджано-вірменського збройного протистояння навколо Нагірного Карабаху фрагментарно відображена у працях українських та зарубіжних дослідників, які висвітлювали його історичні передумови, міжнародно-правові аспекти, геополітичні наслідки та безпековий вимір. Серед знакових наукових робіт досліджуваної тематичної ніші необхідно виокремити узагальнені праці Л. Чикаленка «Азербайджанська Республіка. Зовнішня політика України» (Чикаленко, 2006), І. Гусейнової «Гейдар Алиев – от политического руководителя к общенациональному лидеру» (Гусейнова, 2005), Ю. Сигова «Азербайджан. Между Западом и Востоком» (Сигов, 2010), В. Литвина «Політична арена України: дійові особи та виконавці» (Литвин, 1994) та ін., а також дослідження, які присвячені Нагірному Карабаху (наукові стадії П. Рустамова (Рустамов, 2016: 15–17), Г. Коржі (Коржі, 2017: 182–187), А. Рябека (Рябек, 2011: 72–74), Ю. Пасічника (Пасічник, 2013: 30–33), О. Поплавського, О. Левіна (Поплавський, Левін, 2021: 73–75),

О. Дудніка (Дуднік, 2009: 170–175), Б. Дерев'янка (Дерев'янка, 2020: 30–33) та ін.).

Мета статті полягає у дослідженні особливостей формування та еволюції позиції України щодо азербайджано-вірменського збройного конфлікту навколо Нагірного Карабаху, а також у з'ясуванні її місця в системі зовнішньополітичних пріоритетів української держави.

Виклад основного матеріалу. Після відновлення незалежності перед керівництвом Української держави постали завдання розбудови нових інститутів влади, формування нормативно-правової бази та утвердження України як повноправного суб'єкта міжнародних відносин. Проте глибока економічна криза, інфляційні процеси та загалом погіршення рівня життя населення змушували центральні органи влади зосереджувати основну увагу на вирішенні внутрішніх проблем. У таких умовах міжнародні конфлікти, зокрема вірмено-азербайджанський, які не становили безпосередньої загрози національній безпеці України, не належали до першочергових питань державної політики. Більше того, попри значний міжнародний резонанс, цей конфлікт тривалий час перебував на периферії українського політичного дискурсу.

Формування офіційної позиції щодо вірмено-азербайджанського збройного конфлікту відбувалося поступово та здебільшого залежало від загальної концепції зовнішньої політики України. На початковому етапі незалежності українська дипломатія переважно утримувалася від активного втручання у складні міждержавні суперечності на пострадянському просторі. Суспільне сприйняття конфлікту також характеризувалося фрагментарністю, оскільки значна частина українського населення була недостатньо поінформована про історичні передумови, політичні причини та міжнародно-правові аспекти «нагірнокарабаського питання».

У першій половині 1990-х рр. українські засоби масової інформації, центральні органи влади приділяли Нагірно-Карабаському конфлікту порівняно

небагато уваги, поступаючись висвітленню внутрішньополітичних процесів та економічної кризи. Як результат – відсутність системного інформаційного супроводу сприяла формуванню поверхневих або ж суперечливих оцінок подій. Важливим етапом інституціоналізації українсько-азербайджанського партнерства стало підписання 24 березня 1997 р. Декларації про поглиблення відносин партнерства між Україною та Азербайджанською Республікою (Декларація про поглиблення відносин партнерства між Україною та Азербайджанською Республікою, 1997). Документ закріпив політико-правові основи для подальшого розвитку двостороннього співробітництва та визначив ключові принципи взаємодії держав, серед яких повага до суверенітету, територіальної цілісності, непорушності міжнародно визнаних кордонів і мирне врегулювання спорів (Декларація про поглиблення відносин партнерства між Україною та Азербайджанською Республікою, 1997).

У контексті безпекової ситуації на пострадянському просторі Україна та Азербайджан наголосили на необхідності мирного врегулювання конфліктів у Європі на основі принципів ОБСЄ та міжнародного права. Хоча в документі безпосередньо не згадувався Нагірний Карабах, положення декларації щодо підтримки територіальної цілісності держав, запобігання виникненню нових конфліктів і необхідності політичного врегулювання наявних протистоянь стали основою для подальшої позиції Києва щодо карабаського питання (Декларація про поглиблення відносин партнерства між Україною та Азербайджанською Республікою, 1997).

Підписання 16 березня 2000 р. Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною та Азербайджанською Республікою стало одним із ключових етапів розвитку двосторонніх відносин та їх переходу до формату стратегічного партнерства (Двосторонні відносини, 2011). У документі сторони закріпили спільну прихильність до принципів Статуту ООН, Гельсінського заключного акта та інших міжнародно-правових актів, наголосивши на важливості дотримання суверенітету, незалежності, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів (Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Азербайджанською Республікою, 2000). Договір передбачав взаємну підтримку зусиль України й Азербайджану щодо зміцнення їхнього суверенітету та безпеки, а також розвиток співпраці в межах міжнародних і регіональних організацій (Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Азербайджанською

Республікою, 2000). У контексті нагірно-карабаської проблематики положення договору заклали нормативну основу для подальшої позиції Києва, яка ґрунтувалася на визнанні принципу територіальної цілісності держав і підтримці мирного врегулювання конфлікту дипломатичними засобами (Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Азербайджанською Республікою, 2000).

Важливим етапом у розвитку українсько-азербайджанських відносин стало формування політичного діалогу між двома державами на початку 2000-х років. Під час перебування в Баку у грудні 2003 р. Президент України Л. Кучма підтвердив зацікавленість офіційного Києва у подальшому поглибленні співпраці з Азербайджаном та збереженні високого рівня двосторонніх відносин після зміни політичного керівництва в Азербайджані (Кучма знав про плани Алієва, 2003).

Український лідер наголосив на важливості незалежного та стабільного Азербайджану для регіональної безпеки й підкреслив зацікавленість України у розвитку партнерських відносин із Баку (Кучма знав про плани Алієва, 2003). Оцінюючи перспективи співпраці з новим Президентом Азербайджану Ільхамом Алієвим, Л. Кучма висловив переконання, що нове керівництво продовжить основні напрями зовнішньої політики попереднього президента Гейдара Алієва, у межах якої Україна займала важливе місце (Кучма знав про плани Алієва, 2003).

Формуванню українсько-азербайджанських відносин як стратегічного партнерства передувало підписання Спільної декларації 3 червня 2004 р. У документі було закріплено спільний курс України та Азербайджану на інтеграцію до європейських і євроатлантичних структур, а також визначено напрями взаємодії в межах програми НАТО «Партнерство заради миру», Ради євроатлантичного партнерства та інших міжнародних організацій, зокрема ГУАМ, СНД, ОЧЕС, Ради Європи, ОБСЄ й ООН (Берегута, 2025: 150). Особливу увагу в декларації приділено неврегульованості нагірно-карабаського конфлікту, який розглядався як чинник, що негативно впливає на безпекову ситуацію та політичну стабільність у Південнокавказькому регіоні, а також стримує розвиток українсько-азербайджанського економічного співробітництва (Берегута, 2025: 150). У зв'язку з цим сторони підтвердили свою підтримку якнайшвидшого мирного врегулювання регіональних конфліктів на основі принципу поваги до суверенітету й територіальної цілісності держав у межах їхніх міжнародно визнаних кордонів (Берегута, 2025: 150).

У Спільній декларації України та Азербайджанської Республіки від 3 червня 2004 р. сторони висловили занепокоєння існуванням нерегульованих конфліктів на Південному Кавказі, які, на їхню думку, негативно впливали на політичну стабільність, безпеку та розвиток регіонального співробітництва. Документ закріпив прихильність Києва і Баку до принципів міжнародного права, зокрема поваги до суверенітету, незалежності та територіальної цілісності держав у межах міжнародно визнаних кордонів (Спільна декларація України та Азербайджанської Республіки, 2004).

У контексті нагірно-карабаського врегулювання Україна та Азербайджан підтвердили необхідність якнайшвидшого мирного розв'язання конфлікту на основі відповідних резолюцій Ради Безпеки ООН і рішень ОБСЄ (Спільна декларація України та Азербайджанської Республіки, 2004). Сторони наголосили, що нерегульованість цього питання перешкоджає встановленню довготривалого миру та стабільності на Південному Кавказі, а також обмежує можливості для розвитку економічної взаємодії між державами регіону (Спільна декларація України та Азербайджанської Республіки, 2004). Окремо було відзначено необхідність створення умов для добровільного й безпечного повернення біженців та внутрішньо переміщених осіб, які постраждали внаслідок конфліктів (Спільна декларація України та Азербайджанської Республіки, 2004).

У 2005 р. у відносинах між Україною та Азербайджаном виникли певні суперечності, що були пов'язані як із внутрішньополітичними процесами в Азербайджані, так і з різним баченням окремих аспектів демократичного розвитку (Ерканян, 2005). Зокрема, запланований на листопад 2005 р. перший офіційний візит Президента України В. Ющенка до Азербайджану було перенесено на невизначений термін. Це рішення розглядалося експертами як сигнал ускладнення двостороннього політичного діалогу (Ерканян, 2005).

Однією з причин напруження стали парламентські вибори в Азербайджані 2005 р., перебіг яких отримав критичні оцінки з боку частини міжнародних спостерігачів та українських політичних представників (Ерканян, 2005). Додатковим чинником стало рішення азербайджанської влади щодо депортації групи українських спостерігачів, які перебували в країні для моніторингу виборчого процесу. Міністерство закордонних справ України також висловило занепокоєння щодо виявлених порушень під час виборів (Ерканян, 2005).

Водночас, азербайджанське керівництво критично сприйняло окремі дії української сторони,

зокрема контакти представників українського політичного середовища з опозиційними силами Азербайджану, що спричинило тимчасове ускладнення політичних відносин між офіційним Києвом та Баку, попри збереження статусу стратегічного партнерства між двома державами (Ерканян, 2005). Певне «оохолодження відносин» вплинуло на координацію позицій щодо регіональних конфліктів на пострадянському просторі, включно з нагірно-карабаським врегулюванням (Ерканян, 2005).

Подальше поглиблення українсько-азербайджанського політичного діалогу знайшло відображення у Декларації про дружбу та стратегічне партнерство між Україною та Азербайджанською Республікою від 22 травня 2008 р., яка закріпила стратегічний рівень відносин між двома державами (Договірно-правова база між Україною та Азербайджаном, 2012). Документ став логічним продовженням попередніх двосторонніх угод і підтвердив спільну прихильність Києва та Баку до принципів міжнародного права, зокрема поваги до суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів. У контексті нагірно-карабаського конфлікту ця декларація мала важливе політичне значення, оскільки засвідчила близькість підходів двох держав до питань регіональної безпеки та врегулювання конфліктів на пострадянському просторі (Договірно-правова база між Україною та Азербайджаном, 2012).

У період президентства зрадника України В. Януковича (2010–2014 рр.) питання Нагірного Карабаху не набуло помітного розвитку в українській зовнішньополітичній діяльності та не супроводжувалося висуненням офіційним Києвом нових конкретних дипломатичних ініціатив щодо врегулювання конфлікту. Це було пов'язано із загальною трансформацією зовнішньополітичних пріоритетів України, зокрема орієнтацією керівництва держави на поглиблення відносин із Російською Федерацією та одночасне зниження активності в окремих напрямках європейської та регіональної політики.

На відміну від попереднього періоду, коли Українська держава активніше позиціонувала себе як учасник регіональних форматів співпраці, зокрема в межах ГУАМ, і підтримувала контакти з Азербайджаном у питаннях територіальної цілісності держав, за президентства зрадника України В. Януковича офіційний Київ переважно утримувався від ініціювання нових підходів до нагірно-карабаського врегулювання. Така обережна позиція відповідала прагненню українського керівництва уникати загострення відносин із Росією, яка відігравала значну роль у проце-

сах безпеки на Південному Кавказі та виступала одним із ключових посередників у карабаському переговорному процесі. Водночас Україна формально продовжувала підтримувати принципи міжнародного права, зокрема суверенітет і територіальну цілісність держав у межах міжнародно визнаних кордонів, що згодом стало основою її позиції щодо Нагірного Карабаху.

Після завершення активної фази українсько-російського політичного зближення в період президентства зрадника України В. Януковича та подальшої зміни зовнішньополітичного курсу України внаслідок подій 2014 р. питання регіональних конфліктів на пострадянському просторі набуло нового значення для українського політичного дискурсу. Анексія Криму Російською Федерацією та початок збройного конфлікту на сході України актуалізували проблематику т. зв. «заморожених конфліктів», серед яких особливе місце посідав Нагірний Карабах. Українські політичні діячі та експерти почали розглядати ці конфлікти не лише як локальні суперечки, а і як елемент ширшого геополітичного протистояння, що впливає на безпекову ситуацію в Європі та пострадянському просторі.

У час окупації Кримського півострова Росією (2014 р.), українські високопосадовці висловлювали критичні зауваження щодо підходів Європейського Союзу до врегулювання регіональних конфліктів. Зокрема, колишній Президент України В. Ющенко в інтерв'ю українським засобам масової інформації він зазначив, що міжнародні механізми реагування на такі конфлікти, на його думку, залишаються недостатньо ефективними та переважно обмежуються дипломатичними заходами (Мнение Ющенко о позиции ЕС по поводу Карабаха, 2014).

Окрему увагу В. Ющенко приділив конфліктам у Нагірному Карабасі, Криму, на Донбасі, а також інших регіонах пострадянського простору, розглядаючи їх як складові ширшого геополітичного протистояння (Мнение Ющенко о позиции ЕС по поводу Карабаха, 2014). На його думку, збереження неврегульованих конфліктів створює перешкоди для політичної стабільності держав регіону та їхньої європейської інтеграції (Мнение Ющенко о позиции ЕС по поводу Карабаха, 2014). Зазначена позиція відображала поширене в українському політичному дискурсі бачення «заморожених конфліктів» як інструменту впливу на пострадянські держави та чинника, що ускладнює реалізацію ними незалежної зовнішньої політики (Мнение Ющенко о позиции ЕС по поводу Карабаха, 2014).

У липні 2016 р. Президент України П. Порошенко під час зустрічі з Президентом Азербайджану І. Алієвим підтвердив незмінність позиції Української держави щодо Нагірного Карабаху (Порошенко виступив за повернення Нагірного Карабаху під контроль Азербайджану, 2016). «Україна зі свого боку зазначила категоричну неприйнятність збереження статус-кво Нагірного Карабаху і з великою радістю сприйняла тверду позицію Азербайджану з приводу невизнання анексії Криму та підтримки територіальної цілісності України в міжнародно визнаних кордонах», – зазначав Президент України (Порошенко виступив за повернення Нагірного Карабаху під контроль Азербайджану, 2016).

20 лютого 2017 р. в Нагірному Карабасі відбувся т. зв. «референдум» щодо перейменування невизнаної республіки (Україна відмовилася визнавати результати «референдум» в Нагірному Карабасі, 2017). Відповідно до результатів псевдореферендуму, невизнана «Нагірно-Карабаська республіка» мала змінила назву на Республіку Арцах. Також під час т. зв. «конституційного референдуму» порушувалося питання про перерозподіл повноважень фактичної влади регіону (більшість висловилося на користь суто президентської моделі) (Україна відмовилася визнавати результати «референдум» в Нагірному Карабасі, 2017).

У Міністерстві закордонних справ України заявили, що наша держава не визнає т. зв. «референдум», який відбувся 20 лютого 2017 р. на території Нагірного Карабаху Азербайджанської Республіки, і вважає його нелегітимним. Зазначалося, що т. зв. «референдум» – порушення Конституції Азербайджанської Республіки та норм міжнародного права і не має жодних правових наслідків (Україна отреагувала на появу нової непризнаної республіки, 2017). Незаконний т. зв. «референдум», проведений сепаратистською владою регіону також засудили, в Мінській групі ОБСЄ, що є посередником у переговорах про врегулювання карабахського конфлікту між Вірменією і Азербайджаном (Україна вважає нелегітимним «референдум» у Нагірному Карабасі, 2017).

Ще до відновлення активної фази бойових дій у Нагірному Карабасі, у вересні 2020 р. Україна затвердила нову Стратегію національної безпеки, у якій було визначено коло держав, що мали статус стратегічних партнерів. Поряд із традиційними партнерами України, зокрема Німеччиною, США, Канадою та Польщею, до цього переліку також увійшли Туреччина й Азербайджан. Включення останніх свідчило про зростання значущості чор-

номорсько-каспійського напрямку у зовнішньополітичних та безпекових пріоритетах України (Стулік, 2020).

Після початку активної фази бойових дій у Нагірному Карабасі Україна офіційно висловила свою позицію щодо конфлікту. У заяві Міністерства закордонних справ України від 27 вересня 2020 р. було висловлено занепокоєння ескалацією бойових дій між Вірменією та Азербайджаном (Як намагалися врегулювати конфлікт у Нагірному Карабасі й чому він спалахнув знову, 2020). Міністр закордонних справ Д. Кулеба підтвердив незмінну підтримку Україною суверенітету й територіальної цілісності Азербайджану, наголосивши, що події навколо Нагірного Карабаху демонструють потенційну небезпеку так званих «заморожених конфліктів», які можуть у будь-який момент перейти у фазу відкритого збройного протистояння (Як намагалися врегулювати конфлікт у Нагірному Карабасі й чому він спалахнув знову, 2020).

Під час загострення конфлікту в українському політичному просторі також лунали окремі заяви щодо можливості надання військової підтримки Азербайджану. Зокрема, 1 жовтня 2020 р. народна депутатка України Л. Марченко висловила припущення про готовність української сторони надати таку допомогу (Як намагалися врегулювати конфлікт у Нагірному Карабасі й чому він спалахнув знову, 2020). Водночас ця позиція не відображала офіційного курсу держави. Міністр внутрішніх справ А. Аваков публічно спростував подібні заяви, наголосивши, що Україна не має наміру надавати військову допомогу жодній зі сторін азербайджано-вірменського конфлікту (Як намагалися врегулювати конфлікт у Нагірному Карабасі й чому він спалахнув знову, 2020).

Однак, в умовах російсько-української війни Українська держава не могла підтримувати Вірменію – союзницю Російської Федерації. «Українці ніколи не забудуть, що саме Вірменія разом із кількома іншими країнами, такими, як Сербія, Венесуела, Білорусь і Нікарагуа, була серед небагатьох держав, які підтримали Росію в голосуванні за резолюції Генеральної асамблеї ООН, що засуджують незаконну анексію Криму Росією, – зазначили журналісти «Радіо Свободи». – Тоді як Азербайджан, навпаки, завжди висловлював політичну підтримку Києву в питанні Криму» (Стулік, 2020).

У жовтні 2020 р. в інтерв'ю BBC міністр закордонних справ України Д. Кулеба вкотре підтвердив позицію України, яка полягала у беззастережній підтримці Азербайджану (Кулеба, 2020). «Територіальна цілісність Азербайджану в міжнародних

кордонах є питанням міжнародного порядку денного, Україна завжди в цьому плані підтримувала Азербайджан, а Азербайджан підтримував Україну, тут немає про що навіть говорити, – констатував український дипломат. – Знаєте, якби я не був міністром закордонних справ країни, у якій є окуповані території, я би, може, більш індіферентно ставився до чергового конфлікту, який розгорнувся у світі. Але нам цей біль, ця ситуація дуже зрозумілі» (Кулеба, 2020).

Президент України В. Зеленський також підтвердив незмінність офіційної позиції держави щодо підтримки суверенітету й територіальної цілісності Азербайджану (Про військову допомогу не йдеться. Зеленський озвучив позицію України щодо конфлікту в Карабаху, 2020). Водночас він наголосив, що, попри високий рівень українсько-азербайджанських відносин та взаємну підтримку сторонами принципу територіальної цілісності, Україна не розглядає можливості надання військової допомоги жодній зі сторін конфлікту (Про військову допомогу не йдеться. Зеленський озвучив позицію України щодо конфлікту в Карабаху, 2020). Керівництво Української держави продемонструвало прагнення поєднати підтримку міжнародно визнаних принципів суверенітету й територіальної цілісності держав із дотриманням політики невтручання у збройне протистояння (Про військову допомогу не йдеться. Зеленський озвучив позицію України щодо конфлікту в Карабаху, 2020).

Офіційна позиція України отримала позитивну оцінку з боку Азербайджану. Посол Азербайджанської Республіки в Україні Е. Ахундова відзначила підтримку Києвом принципу територіальної цілісності Азербайджану та висловила задоволення заявами українського керівництва щодо ескалації конфлікту в Нагірному Карабасі (Саєнко, 2020). За її словами, під час зустрічей із представниками Міністерства закордонних справ України та народними депутатами було підтверджено підтримку українською стороною позиції Азербайджану. Окремо дипломатка позитивно оцінила заяву міністра закордонних справ України Д. Кулеби, який наголосив на підтримці територіальної цілісності Азербайджану та підкреслив, що так звані «заморожені конфлікти» зберігають потенціал для швидкої ескалації (Саєнко, 2020).

У відповідь на реакцію України, Голова МЗС Вірменії З. Мнацаканян заявив, що наша держава «закомплексовано» сприймає конфлікт довкола Нагірного Карабаху. «Виглядає так, що в Україні є певний комплекс у сприйманні суті війни довкола Нагірного Карабаху», – зазначав Зограб

Мнацаканян в інтерв'ю телеканалу «Шант». Він був переконаний, що Україна також «якось неpravильно сприймає загрози», з якими зіштовхується народ невизнаної Нагірно-Карабаської Республіки. Зокрема така «закомплексованість» помітна при розрізненні конфліктів за їх суттю й історією (Денисюк, 2020).

Водночас, Президент України В. Зеленський вважав, що на прикладі конфлікту Азербайджану та Вірменії навколо Нагірного Карабаху українці й західні партнери України мали б зрозуміти, що не буває «просто так «заморожених конфліктів» (Зеленський, 2020). «Я хотів би, щоб у цьому питанні наша держава, наші медіа, наше суспільство й особливо наші західні партнери звернули увагу, що не буває просто так «заморожених» конфліктів. Їх просто не існує. І ось вам приклад такого. Чому? Тому що він може бути заморожений на деякий час», – відзначав він на брифінгу (Зеленський, 2020).

Важливим етапом розвитку українсько-азербайджанського стратегічного партнерства став офіційний візит Президента Азербайджанської Республіки І. Алієва до України у січні 2022 р. (Володимир Зеленський, 2022). Під час переговорів із Президентом України В. Зеленським сторони підтвердили взаємну зацікавленість у поглибленні двостороннього співробітництва в політичній, економічній, енергетичній та безпековій сферах. За результатами зустрічі було підписано шість двосторонніх документів, спрямованих на розвиток співпраці у сфері сільського господарства, енергетики, торгівлі та інвестицій (Володимир Зеленський, 2022).

4 вересня 2023 р., за два тижні до повернення Азербайджаном контролю над територією Нагірного Карабаху, В. Зеленський провів телефонну розмову з Ільхамом Алієвим. Президент України запевнив Президента Азербайджану у відданості принципам територіальної цілісності держав (Натякнув на позицію щодо Карабаху, 2023). Як повідомляв В. Зеленський у своєму телеграм-каналі, він подякував Ільхаму Алієву за значну гуманітарну допомогу, яку Азербайджан надавав Україні. «Підтвердили нашу відданість принципам суверенітету й територіальної цілісності держав», – резюмував Президент України (Натякнув на позицію щодо Карабаху, 2023).

Черговим підтвердженням послідовної позиції України щодо нагірно-карабаського конфлікту стала заява Міністерства закордонних справ України від 9 вересня 2023 р., у якій було засуджено проведення так званих «президентських виборів» на території Нагірного Карабаху (Заява

МЗС України щодо невизнання так званих «президентських виборів» на території Карабаху, Азербайджан, 2023). Українська сторона наголосила на невідповідності цього процесу нормам міжнародного права та відсутності юридичної легітимності його результатів. Водночас МЗС України вкотре підтвердило підтримку суверенітету й територіальної цілісності Азербайджанської Республіки в межах її міжнародно визнаних кордонів і висловилося за мирне врегулювання конфлікту політико-дипломатичними засобами (Заява МЗС України щодо невизнання так званих «президентських виборів» на території Карабаху, Азербайджан, 2023).

Зрештою, 19-20 вересня 2023 р. Азербайджан здійснив військову операцію в Нагірному Карабасі, яку офіційний Баку визначив як «локальні антитерористичні заходи». У результаті інтенсивних ракетно-артилерійських ударів збройні формування невизнаної Нагірно-Карабаської республіки припинили опір і погодилися на роззброєння, що фактично означало припинення існування невизнаного утворення. За наявними даними, бойові дії спричинили значні людські втрати серед військових і цивільного населення, а також масштабну гуманітарну кризу, наслідком якої став масовий виїзд етнічних вірмен із Нагірного Карабаху до Вірменії.

У період загострення безпекової ситуації навколо Нагірного Карабаху Міністерство закордонних справ України виступило із рекомендаціями для громадян України щодо обмеження поїздок до регіону (МИД Украины рекомендует украинцам не посещать Нагорный Карабах из-за обострения ситуации, 2023). Зокрема, українське зовнішньополітичне відомство закликало утриматися від відвідування Нагірного Карабаху у зв'язку з погіршенням безпекової ситуації. Крім того, громадянам України рекомендували уникати місць масового скупчення людей у містах Вірменії, зокрема в Єревані, через ризики, пов'язані з внутрішньополітичною напруженістю та можливими протестними акціями (МИД Украины рекомендует украинцам не посещать Нагорный Карабах из-за обострения ситуации, 2023).

Військова операція Азербайджану у вересні 2023 р. привернула значну увагу міжнародної спільноти, зокрема військових експертів та представників збройних сил інших держав. В Україні окремі військовослужбовці позитивно оцінили дії азербайджанської армії, наголошуючи на ефективності проведеної операції та її результативності з погляду відновлення контролю над територіями, які Азербайджан вважав тимчасово окупова-

ними (Українские военные поздравили Азербайджанскую армию с победой над сепаратизмом, 2023). Зокрема, український військовослужбовець Р. Сологуб відзначив високий рівень планування операції та висловив думку, що досвід Азербайджану може бути корисним для України в контексті відновлення контролю над тимчасово окупованими територіями. Такі оцінки відображають сприйняття азербайджанської військової кампанії частиною українського військового середовища як прикладу успішної реалізації стратегії деокупації (Українские военные поздравили Азербайджанскую армию с победой над сепаратизмом, 2023).

Висновки. Таким чином, проведений аналіз української позиції щодо азербайджано-вірменського конфлікту навколо Нагірного Карабаху засвідчує, що упродовж усього періоду незалежності України її підходи формувалися під впливом поєднання міжнародно-правових принципів, власного досвіду боротьби за територіальну цілісність та розвитку стратегічного партнерства з Азербайджаном. На початковому етапі українська держава не приділяла значної уваги карабаському питанню, оскільки пріоритетними залишалися процеси внутрішнього державотворення та подолання соціально-економічної кризи. Водночас уже в другій половині 1990-х років у двосторонніх українсько-азербайджанських документах посту-

пово закріплювалися принципи поваги до суверенітету, територіальної цілісності та непорушності міжнародно визнаних кордонів, які згодом стали основою офіційної позиції Києва. Підписання Декларації про поглиблення відносин партнерства 1997 року та Договору про дружбу, співробітництво і партнерство 2000 р. створило нормативно-правове підґрунтя для зближення позицій України й Азербайджану щодо питань регіональної безпеки.

Надалі українська дипломатія послідовно підтримувала врегулювання нагірно-карабаського конфлікту виключно політико-дипломатичними засобами, спираючись на принципи міжнародного права та рішення міжнародних організацій. Особливого значення ця позиція набула після 2014 року, коли внаслідок російської окупації Кримського півострова та початку війни на сході України проблема неврегульованих територій отримала для Києва безпосереднє безпекове значення. Українське керівництво почало розглядати «заморожені конфлікти» не лише як регіональні суперечки, а як інструмент політичного впливу та дестабілізації на пострадянському просторі. Саме цей досвід сприяв посиленню солідарності між Україною та Азербайджаном, які взаємно підтримували принцип територіальної цілісності у питаннях Криму та Нагірного Карабаху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берегута В. Нормативно-правові засади двосторонніх відносин України з державами Південного Кавказу. *Політичне життя*. 2025. Вип. 2. С. 149–159. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2025.2.17>
2. Володимир Зеленський: Україна й Азербайджан поставили перед собою нову амбітну мету – до 2024 року вдвічі збільшити обсяги двосторонньої торгівлі. *Президент України. Офіційне інтернет-представництво* : веб-сайт. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-ukrayina-j-azerbajdzhan-postavili-pered-72393> (дата звернення: 05.06.2026).
3. Гусейнова И. Гейдар Алиев – от политического руководителя к общенациональному лидеру. Баку : Тахсил, 2005. 504 с.
4. Двосторонні відносини. *Посольство Азербайджанської Республіки в Україні* : веб-сайт. URL: <https://kiev.mfa.gov.az/content/3/dvostoronni-vidnosini> (дата звернення: 22.05.2026).
5. Декларація про поглиблення відносин партнерства між Україною та Азербайджанською Республікою. *Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України* : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_078#Text (дата звернення: 18.04.2026).
6. Денисюк В. Вірменія звинуватила Україну в «закомплексованому» сприйнятті карабаського конфлікту. *24 канал* : веб-сайт. URL: https://24tv.ua/virmeniya-zvinuvatila-ukrayinu-zakompleksovanomu-spriynyatti_n1389099 (дата звернення: 15.04.2026).
7. Дерев'янка Б. Про перспективи постконфліктного відновлення соціальної сфери й економіки окремих районів Донбасу та Нагірного Карабаху. *Сфера життєдіяльності міста: економіко-правові проблеми постконфліктного відновлення* : матеріали Круглого столу (29 вересня 2020 р., м. Київ). Київ, 2020. С. 30–33.
8. Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Азербайджанською Республікою від 16 березня 2000 р. *Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України* : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_025#Text (дата звернення: 22.06.2026).
9. Договірніо-правова база між Україною та Азербайджаном. *Посольство України в Азербайджанській Республіці* : веб-сайт. URL: <https://azerbaijan.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/327-the-legal-base-of-bilateral-relations-between-ukraine-and-azerbaijan> (дата звернення: 11.04.2026).
10. Дуднік О. Офіційна позиція України щодо врегулювання нагірно-карабаського конфлікту. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2009. Вип. 15. С. 170–175.

11. Еркянян А. Ющенко и Алиев обижены друг на друга. *PAN: новости* : веб-сайт. URL: <https://panarmenian.net/rus/details/42384> (дата звернення: 01.03.2026).
12. Заява МЗС України щодо невизнання так званих «президентських виборів» на території Карабаху, Азербайджан. *Міністерство закордонних справ України* : веб-сайт. URL: <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-nevznannya-tak-zvanih-prezidentskih-viboriv-na-teritoriyi-karabahu-azerbajdzhan> (дата звернення: 18.05.2026).
13. Зеленський: Нагірний Карабах показує українцям і Заходу, що «заморожених» конфліктів не існує і на Донбасі такого бути не повинно. *Інтерфакс Україна. Інформаційне агентство* : веб-сайт. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/692512.html> (дата звернення: 03.04.2026).
14. Корж Г. Історія ненависті. Чи був Карабаський конфлікт невідворотним? *Всесвіт*. 2017. № 3–4. С. 182–187.
15. Кулеба: Карабаху – мир, а Україні – союз із Туреччиною. *BBC News Україна* : веб-сайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54428912> (дата звернення: 26.06.2026).
16. Кучма знав про плани Алієва. *Українська Правда* : веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2003/12/15/2996984/> (дата звернення: 12.05.2026).
17. Литвин В. Політична арена України: Дійові особи та виконавці. К. : Абрис, 1994. 495 с.
18. МИД Украины рекомендует украинцам не посещать Нагорный Карабах из-за обострения ситуации. *Новое время* : веб-сайт. URL: <https://nv.ua/world/geopolitics/nagornyy-karabakh-mid-rekomenduet-ukraincam-ne-poseshchat-region-poslednie-novosti-50354658.html> (дата звернення: 05.05.2026).
19. Мнение Ющенко о позиции ЕС по поводу Карабаха. *Minval politika* : веб-сайт. URL: <https://minval.az/news/123590671> (дата звернення: 10.04.2026).
20. Натякнув на позицію щодо Карабаху: Зеленський поговорив з Алієвим. *Telegraf* : веб-сайт. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/ukraina/2023-10-04/5811575-natyaknuv-na-pozitsiyu-shchodo-karabakhu-zelenskij-pogovoriv-z-alievim> (дата звернення: 14.06.2026).
21. Пасічник Ю. Проблема Нагірного Карабаху. *Міжнародні відносини і туризм: сучасність та ретроспектива*. 2013. Вип. 3. С. 30–33.
22. Поплавський О., Левін О. Уроки «Другої Карабаської війни крізь призму російської агресії в Україні. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. 2021. С. 73–75.
23. Порошенко виступив за повернення Нагірного Карабаху під контроль Азербайджану. *Лівий берег* : веб-сайт. URL: https://lb.ua/news/2016/07/14/340220_poroshenko_vistupil_vozvrat.html (дата звернення: 14.03.2026).
24. Про військову допомогу не йдеться. Зеленський озвучив позицію України щодо конфлікту в Карабаху. *Суспільне: новини* : веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/67970-pro-vijskovu-dopomogu-ne-jdetsa-zelenskij-ozvuciv-poziciyu-ukraini-sodo-konfliktu-v-karabahu/> (дата звернення: 14.06.2026).
25. Рустамова П. Нагірний Карабах – спроби встановлення справедливості. *Зовнішні справи*. 2016. № 5. С. 15–17.
26. Рябека А. Передумови виникнення нагірно-карабаського конфлікту. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць*. 2011. Вип. 95. Ч. 1. С. 72 – 74.
27. Сасенко В. Азербайджан дуже задоволений позицією України щодо подій у Нагірному Карабасі – посол. *УНІАН. Інформаційне агентство* : веб-сайт. URL: <https://www.unian.ua/politics/nagirniy-karabakh-azerbaydzhan-duzhe-zadoveniyu-poziciyeyu-ukrajini-novini-ukrajina-11170679.html> (дата звернення: 12.05.2026).
28. Сигов Ю. Азербайджан. Между Западом и Востоком. Харків : Форт, 2010. 288 с.
29. Спільна декларація України та Азербайджанської Республіки від 3 червня 2004 р. *Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України* : веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_080#Text (дата звернення: 21.04.2026).
30. Стулік Д. На чьому боці Україна у нагірно-карабаському конфлікті? Погляд із Праги. *Радіо «Свобода»* : веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrajina-v-nahirno-karabaskomu-konflikti/30884439.html> (дата звернення: 12.05.2026).
31. Украина отреагировала на появление новой непризнанной республики. *Хвиля* : веб-сайт. URL: <https://hvylya.net/news/digest/ukraina-otreagirovala-na-poyavlenie-novoy-nepriznannoy-respubliki.html> (дата звернення: 09.03.2026).
32. Украинские военные поздравили Азербайджанскую армию с победой над сепаратизмом. *Report* : веб-сайт. URL: <https://report.az/ru/v-regione/ukrainskie-voennye-pozdravili-azerbajdzhanskuyu-armiyu-s-pobedoy-nad-separatizmom> (дата звернення: 03.05.2026).
33. Україна вважає нелегітимним «референдум» у Нагірному Карабаху – МЗС. *Європейська Правда* : веб-сайт. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/02/22/7062027/> (дата звернення: 25.06.2026).
34. Україна відмовилася визнавати результати «референдум» в Нагірному Карабасі. *Лівий берег* : веб-сайт. URL: https://lb.ua/news/2017/02/21/359349_ukraina_otkazalas_priznavat.html (дата звернення: 08.05.2026).
35. Чекаленко Л. Азербайджанська Республіка. Зовнішня політика України. Київ : Либідь, 2006. 712 с.
36. Як намагалися врегулювати конфлікт у Нагірному Карабасі й чому він спалахнув знову. *Гордон* : веб-сайт. URL: <https://gordonua.com/ukr/publications/jak-namagalysja-vreguljuvati-konflikt-v-nagirnomu-karabasi-i-chomu-vin-spalahnuv-znovu-golovne-1521709.html> (дата звернення: 11.05.2026).

REFERENCES

1. Berehuta, V. (2025). Normatyvno-pravovi zasady dvostoronnikh vidnosyn Ukrainy z derzhavamy Pivdennoho Kavkazu [Legal Foundations of Ukraine's Bilateral Relations with the States of the South Caucasus]. *Politychne zhyttia*, 2, 149–159 [in Ukrainian].

2. Volodymyr Zelenskyi: Ukraina y Azerbaidzhan postavlyly перед soboiu novu ambitnu metu – do 2024 roku vdvichi zbilshyty obsiahy dvostoronnoi torhivli [Volodymyr Zelenskyi: Ukraine and Azerbaijan Have Set a New Ambitious Goal – to Double Bilateral Trade by 2024]. *Prezydent Ukrainy. Ofitsiine internet-predstavnytstvo* : veb-sait. URL: <https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-ukrayina-j-azerbajdzhan-postavili-pered-72393> (accessed: 05.06.2026) [in Ukrainian].
3. Guseinova, I. (2005). Geidar Aliev – ot politicheskogo rukovoditelja k obshchenatsionalnomu lideru [Heydar Aliyev: From Political Leader to National Leader]. Baku : Takhsil. 504 p. [in Russian].
4. Dvostoronni vidnosyny [Bilateral Relations]. *Posolstvo Azerbaidzhanskoi Respubliki v Ukraini* : veb-sait. URL: <https://kiev.mfa.gov.az/ua/content/3/dvostoronni-vidnosini> (accessed: 22.05.2026) [in Ukrainian].
5. Deklaratsiia pro pohlyblennia vidnosyn partnerstva mizh Ukrainoiu ta Azerbaidzhanskoiu Respublikoiu [Declaration on Deepening the Partnership Relations between Ukraine and the Republic of Azerbaijan]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy* : veb-sait. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_078#Text (accessed: 18.04.2026) [in Ukrainian].
6. Denysiuk, V. Virmeniia zvynuvatyla Ukrainu v «zakompleksovanomu» spryiniatti karabaskoho konfliktu [Armenia Accused Ukraine of a "Biased" Perception of the Karabakh Conflict]. *24 Kanal* : veb-sait. URL: https://24tv.ua/virmeniya-zvynuvatyla-ukrayinu-zakompleksovanomu-spriynyatti_n1389099 (accessed: 15.04.2026) [in Ukrainian].
7. Derevianko, B. (2020). Pro perspektyvy postkonfliktного vidnovlennia sotsialnoi sfery y ekonomiky okremykh raioniv Donbasu ta Nahirnoho Karabakhu [On the Prospects for the Post-Conflict Recovery of the Social Sphere and Economy of Certain Areas of Donbas and Nagorno-Karabakh]. *Sfera zhyttiedialnosti mista: ekonomiko-pravovi problemy postkonfliktного vidnovlennia*: proceedings of the Round Table (29 September 2020, Kyiv), 30–33 [in Ukrainian].
8. Dohovir pro druzhbu, spivrobitnytstvo i partnerstvo mizh Ukrainoiu i Azerbaidzhanskoiu Respublikoiu vid 16 bereznia 2000 r. [Treaty on Friendship, Cooperation and Partnership between Ukraine and the Republic of Azerbaijan of 16 March 2000]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy* : veb-sait. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_025#Text (accessed: 22.06.2026) [in Ukrainian].
9. Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Azerbaidzhanom [The Legal Framework between Ukraine and Azerbaijan]. *Posolstvo Ukrainy v Azerbaidzhanskii Respublitsi* : veb-sait. URL: <https://azerbaijan.mfa.gov.ua/spivrobitnytstvo/327-the-legal-base-of-bilateral-relations-between-ukraine-and-azerbaijan> (accessed: 11.04.2026) [in Ukrainian].
10. Dudnik, O. (2009). Ofitsiina pozytsiia Ukrainy shchodo vrehuliuvannia nahirno-karabaskoho konfliktu [Ukraine's Official Position on the Settlement of the Nagorno-Karabakh Conflict]. *Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy*, 15, 170–175 [in Ukrainian].
11. Erkanyan, A. Yushchenko i Aliyev obizheny drug na druga [Yushchenko and Aliyev Are Offended with Each Other]. *PAN: novosti* : veb-sait. URL: <https://panarmenian.net/rus/details/42384> (accessed: 01.03.2026) [in Russian].
12. Zaiava MZS Ukrainy shchodo nevyznannia tak zvanikh «prezidentskykh vyboriv» na terytorii Karabakh, Azerbaidzhan [Statement of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine on the Non-Recognition of the So-Called «Presidential Elections» in the Territory of Karabakh, Azerbaijan]. *Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy* : veb-sait. URL: <https://mfa.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-nevynannia-tak-zvanikh-prezidentskikh-vyboriv-na-teritoriyi-karabahu-azerbajdzhan> (accessed: 18.05.2026) [in Ukrainian].
13. Zelenskyi: Nahirnyi Karabakh pokazuie ukraintsiam i Zakhodu, shcho «zamorozhenykh» konfliktiv ne isnuie i na Donbasi takoho buty ne povynno [Zelenskyi: Nagorno-Karabakh Shows Ukrainians and the West That There Are No «Frozen» Conflicts and There Should Be None in Donbas]. *Interfaks-Ukraina. Informatsiine ahentstvo* : veb-sait. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/692512.html> (accessed: 03.04.2026) [in Ukrainian].
14. Korzh, H. (2017). Istoriia nenavysti. Chy buv Karabaskyi konflikt nevidtvorotnym? [A History of Hatred. Was the Karabakh Conflict Inevitable?]. *Vsesvit*, 3–4, 182–187 [in Ukrainian].
15. Kuleba: Karabakhu – myr, a Ukraini – soiz iz Turechchynoiu [Kuleba: Peace for Karabakh, Alliance with Türkiye for Ukraine]. *BBC News Ukraina* : veb-sait. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-54428912> (accessed: 26.06.2026) [in Ukrainian].
16. Kuchma znay pro plany Aliieva [Kuchma Knew about Aliyev's Plans]. *Ukrainska Pravda* : veb-sait. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2003/12/15/2996984/> (accessed: 12.05.2026) [in Ukrainian].
17. Lytvyn, V. (1994). Politychna arena Ukrainy: Diiovi osoby ta vykonavtsi [The Political Arena of Ukraine: Actors and Performers]. Kyiv : Abrys. 495 p. [in Ukrainian].
18. MID Ukrainy rekomenduet ukraintsam ne poseshchat Nagorny Karabakh iz-za obostrennia situatsii [Ukraine's Ministry of Foreign Affairs Recommends That Ukrainian Citizens Refrain from Visiting Nagorno-Karabakh Due to the Escalation of the Situation]. *Novoe vremia* : veb-sait. URL: <https://nv.ua/world/geopolitics/nagorny-karabakh-mid-rekomenduet-ukraintsam-ne-poseshchat-region-poslednie-novosti-50354658.html> (accessed: 05.05.2026) [in Russian].
19. Mnenie Yushchenko o pozitsii ES po povodu Karabakh [Yushchenko's Opinion on the EU's Position regarding Karabakh]. *Minval politika* : veb-sait. URL: <https://minval.az/news/123590671> (accessed: 10.04.2026) [in Russian].
20. Natiaknuv na pozytsiiu shchodo Karabakh: Zelenskyi pohovoryv z Aliievym [Hinting at the Position on Karabakh: Zelenskyi Held Talks with Aliyev]. *Telegraf* : veb-sait. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/ukraina/2023-10-04/5811575-natyaknuv-na-pozitsiyu-shchodo-karabakh-zelenskiy-pogovoriv-z-alievym> (accessed: 14.06.2026) [in Ukrainian].
21. Pasichnyk, Yu. (2013). Problema Nahirnoho Karabakh [The Problem of Nagorno-Karabakh]. *Mizhnarodni vidnosyny i turyzm: suchasnist ta retrospektyva*, 3, 30–33 [in Ukrainian].
22. Poplavskyi, O., & Levin, O. (2021). Uroky «Druhoi Karabaskoi viiny» kriz pryzmu rosiiskoi ahresii v Ukraini [Lessons of the Second Karabakh War through the Prism of Russian Aggression against Ukraine]. *Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty*: proceedings of the Fifth International Scientific and Practical Conference, 73–75 [in Ukrainian].

23. Poroshenko vystupyv za povnennia Nahirnoho Karabakhu pid kontrol Azerbaidzhanu [Poroshenko Supported the Return of Nagorno-Karabakh under Azerbaijan's Control]. *Livyi Bereh* : veb-sait. URL: https://lb.ua/news/2016/07/14/340220_poroshenko_vistupil_vozvrat.html (accessed: 14.03.2026) [in Ukrainian].
24. Pro viiskovu dopomogu ne ydetsia. Zelenskyi ozvuchyv pozytsiiu Ukrainy shchodo konfliktu v Karabasi [There Is No Question of Military Assistance. Zelenskyy Outlined Ukraine's Position on the Karabakh Conflict]. *Suspilne: novyny* : veb-sait. URL: <https://suspilne.media/67970-pro-vijskovu-dopomogu-ne-jdetsa-zelenskij-ozvuciv-poziciu-ukraini-sodo-konfliktu-v-karabahu/> (accessed: 14.06.2026) [in Ukrainian].
25. Riabeka, A. (2011). Peredumovy vynyknennia nahirno-karabaskoho konfliktu [Preconditions for the Emergence of the Nagorno-Karabakh Conflict]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, 95, 1, 72–74 [in Ukrainian].
26. Rustamova, P. (2016). Nahirnyi Karabakh – sproby vstanovlennia spravdylyvosti [Nagorno-Karabakh: Attempts to Restore Justice]. *Zovnishni spravy*, 5, 15–17 [in Ukrainian].
27. Saienko, V. Azerbaidzhan duzhe zadovolenyi pozytsiieiu Ukrainy shchodo podii u Nahirnomu Karabasi – posol [Azerbaijan Is Very Satisfied with Ukraine's Position on the Events in Nagorno-Karabakh – Ambassador]. *UNIAN. Informatsiine ahentstvo* : veb-sait. URL: <https://www.unian.ua/politics/nagirniy-karabah-azerbaydzhan-duzhe-zadovoleniy-poziciyeyu-ukrajini-novini-ukrajina-11170679.html> (accessed: 12.05.2026) [in Ukrainian].
28. Sigov, Yu. (2010). Azerbaidzhan. Mezhdz Zapadom i Vostokom [Azerbaijan. Between the West and the East]. Kharkiv : Fort. 288 p. [in Russian].
29. Spilna deklaratsiia Ukrainy ta Azerbaidzhanskoi Respubliki vid 3 chervnia 2004 r. [Joint Declaration of Ukraine and the Republic of Azerbaijan of 3 June 2004]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy* : veb-sait. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_080#Text (accessed: 21.04.2026) [in Ukrainian].
30. Stulik, D. Na chiyemu bosi Ukraina u nahirno-karabaskomu konflikti? Pohliad iz Prahy [Whose Side Is Ukraine on in the Nagorno-Karabakh Conflict? A View from Prague]. *Radio «Svoboda»* : veb-sait. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrajina-v-nahirno-karabaskomu-konflikti/30884439.html> (accessed: 12.05.2026) [in Ukrainian].
31. Ukraina otreagirovala na poyavlenie novoi nepriznannoi respubliki [Ukraine Reacted to the Emergence of a New Unrecognized Republic]. *Khvyliia* : veb-sait. URL: <https://hvylya.net/news/digest/ukraina-otreagirovala-na-poyavlenie-novoy-nepriznannoy-respubliki.html> (accessed: 09.03.2026) [in Russian].
32. Ukrainskie voennye pozdravili Azerbaidzhanskiu armiiu s pobedoi nad separatizmom [Ukrainian Military Congratulated the Azerbaijani Army on Its Victory over Separatism]. *Report* : veb-sait. URL: <https://report.az/ru/v-regione/ukrainskie-voennye-pozdravili-azerbaidzhanskuyu-armiyu-s-pobedoi-nad-separatizmom> (accessed: 03.05.2026) [in Russian].
33. Ukraina vvazhaie nelehitymnym «referendum» u Nahirnomu Karabasi – MZS [Ukraine Considers the «Referendum» in Nagorno-Karabakh Illegitimate – Ministry of Foreign Affairs]. *Yevropeiska Pravda* : veb-sait. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/02/22/7062027/> (accessed: 25.06.2026) [in Ukrainian].
34. Ukraina vidmovylasia vyznavaty rezultaty «referendumu» v Nahirnomu Karabasi [Ukraine Refused to Recognize the Results of the «Referendum» in Nagorno-Karabakh]. *Livyi Bereh* : veb-sait. URL: https://lb.ua/news/2017/02/21/359349_ukraina_otkazalas_priznavat.html (accessed: 08.05.2026) [in Ukrainian].
35. Chekalenko, L. (2006). Azerbaidzhanska Respublika. Zovnishnia polityka Ukrainy [The Republic of Azerbaijan. Foreign Policy of Ukraine]. Kyiv : Lybid. 712 p. [in Ukrainian].
36. Yak namahalysia vrehuliuvaty konflikt u Nahirnomu Karabasi y chomu vin spalakhnuv znovu [How Attempts Were Made to Resolve the Nagorno-Karabakh Conflict and Why It Erupted Again]. *Gordon* : veb-sait. URL: <https://gordonua.com/ukr/publications/jak-namagalysja-vreguljuvati-konflikt-v-nagirnomo-karabasi-i-chomu-vin-spalakhnuv-znovu-golovne-1521709.html> (accessed: 11.05.2026) [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 22.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 02.09.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

